

Μακεδονικά

Τόμ. 3 (1956)

Εορταστικά πυραί εν Μακεδονία

Στίλπων Π. Κυριακίδης

doi: [10.12681/makedonika.1115](https://doi.org/10.12681/makedonika.1115)

Copyright © 2015, Στίλπων Π. Κυριακίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κυριακίδης Σ. Π. (1956). Εορταστικά πυραί εν Μακεδονία. *Μακεδονικά*, 3, 407–408.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1115>

Λαόνικος, Στρατόνικος κτλ.,¹ καὶ ἂν δὲν ἐσώθη ἐκ τῆς ἀρχαιότητος, ἠδύνατο πολὺ καλὰ νὰ πλασθῆ τὸ ὄνομα *Μελένικος*, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἀπὸ τοῦ Ι' αἰῶνος ἐμφανίζεται ἀξιοσημείωτος τάσις πρὸς τὰ ἀρχαιοπρεπῆ ὀνόματα.

ΣΤΙΑΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΑΙ ΠΥΡΑΙ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Κατωτέρω δημοσιεύομεν τρεῖς νέας πληροφορίας περὶ τοῦ ἐθίμου τῶν πυρῶν ἐν Μακεδονίᾳ, προερχομένας ἐκ μαθητῶν μου.

1

Πυρὰ εἰς τὸ Ἄργος Ὁρσεικόν.

Κατὰ τὴν Ἀπόκριω εἰς κάθε συνοικίαν τοῦ Ἄργους Ὁρσεικοῦ γίνεται πανηγυρικὸν τὸ ἄναμμα τῆς πυρᾶς, ὀνομαζομένης *μουμπούνας* ἢ *παλιαπούλιας*. Τὴν παλιαπούλια κάμνουν κυρίως τὰ παιδιὰ μεταφέροντα ἐκ τῶν ἀγρῶν ἀκάνθας ἐπὶ ἓνα συνεχῶς μῆνα πρὸ τῆς ἡμέρας τοῦ ἑορτασμοῦ. Τὰς συναθροισζομένας ἀκάνθας φυλάττουν «ἐπιμελῶς», διὰ νὰ μὴ τὰς κλέψουν τὰ παιδιὰ ἄλλης συνοικίας. Τὴν ἡμέραν τῆς Ἀπόκριω τὰ παιδιὰ ἀνάπτουν τὰς συσσωρευθεῖσας ἀκάνθας, περίξ δὲ τῆς πυρᾶς χορεύουν μὲ τὸ τραγοῦδι

*Πῶς σιουμπίζουν τὸ πιπέρι ;
Ἔτσι, ἔτσι μὲ τὸ χέρι.
Σηκωθῆτε, παλληκάρια,
μὲ σπαθιά καὶ μὲ χαντζάρια.*

Εἰς τὸν στίχον Ἔτσι, ἔτσι, μὲ τὸ χέρι οἱ χορεύοντες κάθηνται καὶ μιμοῦνται τὸ στούμπισμα τοῦ πιπεριοῦ. Μὲ τὸ *Σηκωθῆτε, παλληκάρια* ἐγείρονται καὶ συνεχίζουν τὸν χορὸν. Ὅταν ἡ φλόξ καταπέση τόσο, ὥστε νὰ δύναται τις νὰ πηδήσῃ ὑπεράνω τῆς πυρᾶς, ὑπερπηδοῦν μικροὶ καὶ μεγάλοι. Ἀπὸ τὴν σχηματιζομένην ἀνθρακίαν (*ζιάρην*) δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πάρῃ κανεὶς εἰς τὴν οἰκίαν του, διότι «δὲν κάνει» οὔτε δ' ἐπιτρέπεται νὰ κατασβεσθῆ αὐτὴ δι' ὕδατος.

Δημοσθένης Κεραππούλου

2

Χριστουγεννιάτικες φωτιὲς στὸ Λέχοβο.

Τὸ μήνυμα τοῦ ἑρχομοῦ τῶν Χριστουγέννων γίνεται μὲ τὶς φωτιές, ποὺ ἀνάβουν τὰ παιδιὰ καὶ ποὺ συμβολίζουν τὶς φωτιές τῶν βοσκῶν τῆς Βηθλεὲμ κατὰ τὴν νύχτα τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Γενικὰ στὸ νομὸ Φλωρίνης τὸ ἄναμμα τῆς φωτιᾶς, ποὺ λέγεται *μουμπούνα*, δὲν γίνεται παντοῦ τὴν ἴδια μέρα. Ἔτσι λ.χ. στὸ Ἀμύνταιο γίνεται τὴ γιορτὴ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας (4ῃ Δεκεμβρίου), στὴ Φλώρινα τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ στὸ Λέχοβο λίγες μέρες προτοῦ ἔρθουν τὰ Χριστούγεννα.

Πρῶτα πρῶτα τὰ παιδιὰ, γιὰ νὰ κάμουν τὶς φωτιές, τριγυρίζουν τὶς γειτονιὰς τοῦ χωριοῦ καὶ μαζεύουν τὰ ξύλα. Ὅταν ἔρθῃ ἡ ἡμέρα γιὰ τὸ ἄναμμα, μαζεύονται παρέες παρέες καὶ ὅταν νυχτώσῃ βάζουν φωτιά στοὺς σωροὺς τῶν ξύλων,

¹ Ἐν Κύρῳ ὑπάρχει χωρίον, ὀνομαζόμενον *Λευκόνοικον*, τὸ ὁποῖον ὁ Σ. Μεγάδος (Ἀθῆνᾶ, τόμ. 18 (1907) σ. 348) ἠτυμολόγησεν ἐκ τοῦ «εἰς τὸν λευκὸν οἶκον». Ἀπλουστερά νομίζω εἶναι ἢ ἐκ τοῦ ὀνόματος κτήτορός τινος ὀνόματι *Λευνοῖκου* ἔτυμολογία.

πού μάζεψαν. Ἔτσι ὅλες οἱ συνοικίες φωτίζονται καὶ πλημμυρίζουν ἀπὸ χαρούμενες φωνές καὶ τραγούδια τῶν παιδιῶν τῆς γειτονιάς, πού τραγουδοῦν γύρω ἀπὸ τὶς φωτιές. Πολλές γριουῖλες μαζεύουν θρακιές ἀπὸ τὶς φωτιές καὶ τὶς φέρνουν στὰ σπίτια τους μὲ τὴν ἰδέα, πὼς φέρνουν σ' αὐτὰ τὴν εὐτυχία.

Θεοφάνης Κόττης

3

Φωτιές σὴν Ἄρδεα.

Ξημερώνοντας ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων παιδιὰ ἕως δεκαπέντε ἐτῶν συγκεντρώνονται σὲ παρέες καὶ μαζεύοντας ἀγκάθια στήνουν, ὅπως λέν, τὸν Ἡρώδη καὶ κατόπιν τὸν καῖν.

Ἄνδρομάχη Α. Παπαδοπούλου

Αἱ πληροφορίαὶ δυστυχῶς εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον συνοπτικαὶ καὶ δὲν περιέχουν χαρακτηριστικὰ λεπτομερείας, αἱ ὁποῖαι εἴτε ἐξέλιπον πλέον εἴτε δὲν παρατηρήθησαν ὑπὸ τῶν συλλογέων. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι, ἐνῶ εἰς τὸ Ἄργος Ὁρεστικὸν ἡ ἀνθρακία θεωρεῖται προφανῶς μιὰ καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λάβῃ τις ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀντιθέτως εἰς τὸ Λέχοβον θεωρεῖται ἐνέχουσα δύναμιν εὐεργετικὴν. Οὕτως ἡ πυρὰ παρουσιάζεται εἰς δύο ὄχι πολὺ ἀπέχοντας τόπους ὑπὸ δύο ἰδιότητος, εἰς μὲν τὸν πρῶτον ὡς καθαρτικὴ, εἰς δὲ τὸν δεῦτερον ὡς εὐετηρικὴ. Τὰ ἀναφερόμενα αἴτια, ὅτι ἡ πυρὰ εἶναι ἀπομίμησις τῆς πυρᾶς τῶν ποιμένων ἢ ὅτι καίουν τὸν Ἡρώδη, ἀσφαλῶς εἶναι ὑστερογενῆ. Ὑποθέτω ὅτι ἡ διαφορὰ ὀφείλεται εἰς τὴν διάφορον ἰδιότητα, τὴν ἀποδιδομένην κατὰ τόπους εἰς τὴν πυρὰν. Εἰς τὸ Λέχοβον ἡ πυρὰ εἶναι ἀσφαλῶς εὐετηρικὴ, εἰς τὴν Ἄρδεαν πιθανώτατα καθαρτικὴ, ὅπως καὶ εἰς τὸ Ἄργος Ὁρεστικόν. Λέγω πιθανώτατα, διότι δυστυχῶς ἡ συλλογὴ οὐδὲν σημειώνει περὶ τῆς χρήσεως τῆς ἀνθρακιάς.

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΚ ΜΟΣΧΟΠΟΛΕΩΣ

1

† Διὰ τοῦ παρόντος τῆς κοινότητος, βεβαιωτικοῦ γράμματος, δῆλον ποιούμεν, ἡμεῖς οἱ τῆς πολιτείας | ταύτης Μοσχοπόλεως, ἀπαξάπαντες ἱερεῖς τε καὶ λαϊκοί, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, ὅτι τὴν σήμερον | ἐκ συμφώνου ἐπωλήσαμεν εἰς τὸν Ἀντώνιον πύλη, καὶ εἰς τὸν Θεόδωρον νάτζα κικαδία, ὄλιον τὸ λειβάδιον τῶν καρβατζήδων, ὅπου εἶναι ἀπάνω ἀπὸ τὴν βρύσιν τοῦ στρούγου, διὰ | ^{λλ}_{σσ} 120 ἡγουν ἑκατὸν εἴκοσι γρόσια, τὰ ὁποῖα ἐλάβομεν ἤδη ἐπὶ χειρὸς παρ' αὐτῶν σῶα | καὶ ἀνελλιπῆ, καὶ τὰ ἐδώσαμεν εἰς τὰ καθημερινά, καὶ ἄφευκτα δοσήματα, καὶ μπόρτζια τῆς | δυστυχησμένης ταύτης πολιτείας μας μοσχοπόλεως. ὅθεν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἐξῆς, μέχρι | τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, οἱ ἄνω ῥηθέντες ἀγορασταὶ Ἀντώνιος πύλη, καὶ Θεόδωρος νάτζα | κικαδία μένουσι τέλειοι οἰκοκυραῖοι, καὶ ἐξουσιασταὶ εἰς ὄλον αὐτὸ τὸ λειβάδιον τῶν | καρβατζήδων, παρ' οὐδενὸς ἐνοχλούμενοι, ἢ ὄλος πειραζόμενοι· διὸ καὶ τὸ παρὸν τῆς κοινότητος γράμμα ἐγράφη, ἵνα ἔχη τὸ κύρος ἐν παντὶ κριτηρίῳ. 1807 μαρτίου 5

Ἐν μοσχοπόλει.

¹ Ἡ βραχυγραφία δηλοῖ ἀολάνια, ὅπως ἄλλως ἐλέγοντο τὰ γρόσια.